

DERECHO FORAL Y DERECHO COMÚN EN EL ANTIGUO REINO DE VALENCIA. DE FORMA ET MODO PROCEDENDI IN CAUSIS CIVILIBUS: VIA EXECUTIVA, DE JUAN ALFREDO OBARRIO MORENO¹

Juan Alfredo Obarrio presenta aquest excel·lent treball sobre el procediment judicial en les reclamacions civils, concretament en la reclamació de deutes, segons l'antic dret propi del Regne de València. El mateix autor manifesta que, un cop revisada l'obra dels juristes valencians en aquesta matèria, observa que no existeix un examen detallat de les diferents classes de concursos de creditors descrites, entre altres, per Salgado de Somoza; a saber: la cessió de béns, el plet de creditors, la moratòria i la remissió de creditors. Ni existeix tampoc una delimitació entre l'àmbit civil i l'àmbit mercantil.

Això es pot deure al fet que els juristes valencians estudien la insolvència tot limitant-se a oferir un esquema dels problemes jurídics i procedimentals de l'àmbit concursal. Així, s'aprecia l'aplicació concreta de les formalitats i les garanties del procediment per insolvència, un procediment que es desenvolupa en l'àmbit de la concepció pública, afegeix l'autor, en ser preponderant la intervenció judicial en detriment de l'autonomia dels creditors.

Obarrio vol així completar l'oblit de què ha estat objecte el dret concursal valencià en el panorama historicojurídic, molt probablement perquè la mateixa bibliografia jurídica foral, a diferència, per exemple, de la castellana, manca d'un estudi sistemàtic.

Aquest estudi es fa mitjançant el reconeixement i l'exegesi de les fonts jurídiques, literàries i procedimentals, i la constatació de la seva pràctica judicial (mitjançant sentències i processos judicials). D'aquesta manera, també es vol comprovar el grau de compliment de les institucions que s'estudien.

El resultat de tot això, segons el nostre autor, és acreditar que l'ordenament valencià constitueix un *ius proprium* dins del marc jurídic del *ius commune*;

1. Madrid, Edifoser, Libros Jurídicos, 2006, 344 p.

és a dir, un dret amb entitat pròpia, però incardinat en la tradició jurídica romana.

En relació amb les fonts legals, s'acudeix a l'edició dels *Furs de València* de Joan Pastor i a la més recent de Germà Colon i Arcadi García, a les distintes recopilacions de la legislació de Corts que se citen, a l'*Aureum Opus* de Luis Alanyà, a les compilacions de dret romà de Mommsen i Krüger, entre d'altres, i al *Corpus Iuris Canonici* de Friedberg.

Pel que fa a la doctrina, Obarrio consulta autors valencians (Belluga, León, Crespí de Valdaura, Matheu i Sanz, i un llarg etcètera), autors catalans (Mieres, Càncer, Fontanella, etc.), autors castellans (Gregorio López, Covarrubias, Gómez, etc.) i autors aragonesos (Molina, Portolés o Sessé).

Finalment, acudeix a F. Calasso i a altres obres de Sánchez de Melo, Gratianus, Carocius, etcètera.

Totes aquestes fonts jurídiques i doctrinals es posen en relació amb el *ius civile* i el *ius canonicum* i amb la seva bibliografia jurídica.

Quant al contingut d'aquest llibre, el primer capítol, amb el títol «Venditio Curiae», s'ocupa del procediment d'execució de la sentència condemnatòria sobre el patrimoni del condemnat, allò que en el dret foral valencià es denomina *judici sumari a benefici dels creditors* i que té l'origen en la *cognitio extraordinem* romana. Però és l'ordenament canònic el que impulsa la creació d'un nou procediment simplificat de tramitació (consolidat a partir de la disposició *saepe contingit* del papa Climent V). En tot cas, l'execució de la sentència s'iniciaria sobre els béns mobles del deutor i seguiria amb els béns immobles, d'acord amb la tradició romana.

El segon capítol es refereix al benefici *de excussione bonorum*. Plantejada l'execució de la sentència sobre el patrimoni del condemnat, podem trobar-nos davant d'un aixecament de béns. Si és així, acreditada la insolvència del deutor principal i fins i tot la dels seus fiadors, serà procedent actuar contra el tercer posseïdor dels béns del deutor executat. El procediment es troba descrit amb suficient detall en tractats i en la doctrina foral. En tot cas, un cop declarada la insolvència del deutor, s'instruïa el procediment corresponent a instàncies del creditor.

El tercer capítol s'ocupa de la institució *de cessione bonorum*, una institució amb un origen remot que es troba en la Llei de les XII taules, es regula en el Codi de Justinià i de la qual també s'ocupa profusament la doctrina valenciana. Es diu que aquesta institució és un benefici o remei miserable i deplorable que es concedia als deutors per a evitar la presó. Amb ella pot extingir-se el deute reclamat fins al valor dels béns donats en pagament; l'obligació subsisteix, evidentment, fins que es cancel·li totalment.

El quart capítol té la rúbrica «De moratoriis». Conjuntament amb la cessió de béns, el dret foral valencià concedeix al deutor la possibilitat d'acollir-se a una moratòria o a una treva per al pagament dels deutes. Per això se li exigeix que aporti una fiança idònia i presti el jurament corresponent del seu compliment. Això no es concedirà, però, per als deutes fiscals, d'aliments, eclesiàstics, pupil·lars, dotals i similars.

El capítol cinquè du el títol «Inducis quinquennialibus». I és que un altre remei al qual podien acollir-se els deutors insolvents per a evitar la presó eren les *inducias* o treves atorgades per un període de cinc anys, temps durant el qual el deutor no podia ser reclamat pels creditors, ni pel que fa a la seva persona ni pel que fa als seus béns. És un termini dilatori que s'havia de demanar i per al qual s'havien de complir certs requisits, entre els quals, però, no hi havia l'exigència de presentació d'una garantia o d'una promesa de pagament.

El sisè capítol porta la rúbrica «De sequestro vel empara». Dins del conjunt de mesures tuitives que es recullen en la praxi jurídica valenciana, es troba l'*empara vel sequestro*, institució regulada pel dret romà i el propi de València, i que es refereix a l'embargament o l'empara dels béns del deutor, en el seu conjunt (*pro securitate, pro exactione*), o a l'embargament dels fruits dels béns immobles. El dret romà i el propi valencià regulen els aspectes corresponents al procediment judicial que s'ha de seguir, les seves limitacions, la seva vigència, els seus efectes i la seva cancel·lació.

El capítol setè es titula «De mandato de non faciendis actis». En aquest cas a favor del creditor, el dret foral valencià reconeix la possibilitat (sol·licitada prèviament i mitjançant un decret judicial), davant la certesa de la insolvència del deutor i la sospita que aquest pugui dilapidar els seus béns, de prescriure la prohibició de la seva venda o, si això no és possible, la nul·litat posterior de la seva alienació, si aquesta es produeix sense el consentiment del creditor i en detriment dels seus interessos. D'aquesta institució, també romana, també se n'ocupa la doctrina.

El capítol vuitè d'aquesta obra conté l'apèndix documental, en el qual l'autor aporta diferents resolucions de la Reial Audiència que proven la vigència de les institucions estudiades, tant en l'àmbit normatiu com en el doctrinal i també en la pràctica jurídica valenciana dels segles XVI i XVII. A continuació hi ha una llarga llista de sentències reials dictades per la Reial Audiència de València entre els anys 1616 i 1618 que l'autor ha pogut consultar.

Tot seguit hi ha diversos índexs de fonts legals i doctrinals i de fonts manuscrites consultades. Després s'inclouen altres apartats on es llisten els formularis, diccionaris i tractats de pràctica processal utilitzats. I, finalment, es publica una altra llista amb obres de la bibliografia jurídica consultada pel nostre autor.

Es tracta, doncs, d'un bon treball, minuciós, ben elaborat, erudit, acom-

panyat de nombroses notes (1.163) i en el qual s'intercalen nombrosos textos, amb la qual cosa es mostra fidelitat a les fonts i es posen a l'abast dels lectors (a més, en la seva versió original). Ens trobem davant d'una valuosa aportació al coneixement del dret històric valencià, un treball complet a l'entorn d'una institució molt determinada, que contribueix sens dubte a aquest procés que l'autor refereix de recuperació de la tradició jurídica valenciana.

Josep Serrano Daura
Universitat Internacional de Catalunya